

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 – Asesiad Perfformiad Panel
Aelod Cabinet:	Cyng. Nia Jeffreys
Swyddog perthnasol:	Dewi Wyn Jones, Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor
Dyddiad y cyfarfod:	11 Mawrth 2025

1. Penderfyniad a Geisir:

Cytuno ar amserlen ar gyfer cynnal Asesiad Perfformiad Panel yn ystod wythnos 9fed o Fawrth 2026.

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad:

Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) yn gosod cyfrifoldeb ar Gynghorau i gynnal Asesiad Perfformiad gan Banel unwaith o fewn cylch etholiadol. Daeth y ddyletswydd i rym ym mis Mai 2022.

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

3.1 Cefndir/ Cyflwyniad

Fel y nodir uchod mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) yn gosod cyfrifoldeb ar Gynghorau i gynnal Asesiad Perfformiad gan Banel unwaith o fewn cylch etholiadol.

Nodir fod rhyddid i'r Cyngor benderfynu ar bwy ddylai gynnal a chydlynu'r asesiad panel ac ar ei amseriad felly mae angen arweiniad ar hynny. Mae'n angenrheidiol dilyn tair dyletswydd statudol wrth gynnal asesiad panel:

- Paratoi (pennu'r cwmpas, cylch gorchwyl, aelodaeth ayyb)
- Asesu (cynnal yr asesiad, cyflwyno canfyddiadau)
- Cam dilynol (llunio'r adroddiad terfynol, ymateb y cyngor)

Yn dilyn mabwysiadu newidiadau i'r Cyfansoddiad ynglŷn ag Asesiad Perfformiad Panel gan y Cyngor Llawn ar y 28ain o Fedi 2023 gosodwyd y swyddogaeth i drefnu a phenodi panel gyda'r Cabinet ond fod yr ymateb i'r adroddiad a'r argymhellion yn cael eu cadw i'r Cyngor Llawn.

Mae'r ddyletswydd hon yn gysylltiedig gyda'r ddyletswydd i fod yn cynnal hunanasesiadau blynyddol ar berfformiad. Yn yr un modd bydd yr asesiad gan banel yn edrych yn benodol ar y graddau y mae'r Cyngor:

- yn gweithredu ei swyddogaethau'n effeithiol:
- yn defnyddio ei adnoddau yn ddarbodus, effeithlon ac effeithiol: ac
- â threfniadau llywodraethu effeithiol ar waith i sicrhau'r uchod.

Fe'ch atgoffir bod y Cabinet eisoes wedi trafod yr Asesiad Perfformiad Panel yn ei gyfarfodydd ar y 7fed o Dachwedd 2023 a'r 17eg o Fedi 2024 a bod nifer o benderfyniadau eisoes wedi eu gwneud. Dyma restr o'r penderfyniadau hyn:

- Cynnal Asesiad Perfformiad Panel yn ystod tymor yr Hydref 2024 gan gomisiynu Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i gefnogi'r gwaith.
- Cymeradwyo cynnwys y Ddogfen Gwmpas Asesiad Perfformiad Panel drafft a'r meysydd sydd wedi eu hadnabod i'r Panel edrych arnynt.
- Dirprwyo'r hawl i benderfynu ar aelodaeth o'r Panel gan ddal sylw ar gyngor Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i'r Arweinydd mewn ymgynghoriad gyda'r Prif Weithredwr.

Gan nad oedd Arweinydd mewn lle a'r ffaith fod nifer o seddi gwag ar y Cabinet ym mis Tachwedd 2024 penderfynwyd gohirio'r Asesiad Perfformiad gan Banel gyda'r bwriad o'i gynnal ar amser cyfleus yn ystod 2025/26.

O ganlyniad, mae angen i'r Cabinet gytuno ar amserlen newydd ar gyfer cynnal yr asesiad. Wrth wneud hyn bydd angen ystyried yr ymrwymadau sydd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru eisoes i gefnogi cyngorau ar draws Cymru a'r angen i'r adroddiad terfynol fod wedi ei gymeradwyo gan y Cyngor Llawn o leiaf 6 mis cyn dyddiad yr etholiadau llywodraeth leol nesaf yng Nghymru ym mis Mai 2027.

3.2 Beth fydd yr Asesiad Panel yn edrych arno?

Mater i'r Cyngor fydd penderfynu ar gwmpas y gwaith gan ystyried unrhyw heriau sydd wedi eu hamlygu mewn hunanasesiadau, archwiliadau gan archwilwyr allanol a materion sydd ar ein cofrestr risg.

Bydd yr asesiad yn edrych ar dystiolaeth er mwyn galluogi aelodau'r panel i ddod i gasgliad ynghylch y graddau y mae'r Cyngor yn cyfarch y 3 gofyn perfformiad isod. Mae'r tabl isod yn nodi'r gofynion perfformiad ynghyd a'r egwyddorion arweiniol ar gyfer y gofynion a nodir yn y Fethodoleg Drafft sydd wedi ei chyhoeddi gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Bydd cyfres o gwestiynau wedyn o dan wahanol themâu y bydd angen i'r Panel roi ystyriaeth iddynt.

Gofyniad Perfformiad Un: Y graddau y mae'r cyngor yn gweithredu ei swyddogaethau'n effeithiol.
Egwyddor Arweiniol: Mae'r cyngor yn hunanymwybodol ac yn gallu dangos ei fod yn cyflawni ei swyddogaethau yn unol â'r cyd-destun lleol, rhanbarthol a chenedlaethol. Lle mae angen gwella, mae ymyraethau addas wedi'u dynodi heb oedi, a dylent gyflawni'r canlyniadau a ddymunir.
Ystyriaethau i'r Panel Cwestiynau ar y themâu: <ul style="list-style-type: none">• Arweinyddiaeth• Cynllunio Corfforaethol a Chynllunio Gwasanaeth• Rheoli Perfformiad
Gofyniad Perfformiad Dau: Y graddau y mae'r cyngor yn defnyddio'i adnoddau'n ddarbodus, yn effeithiol ac yn effeithlon.

<p>Egwyddor Arweiniol: Mae adnoddau'n cael eu halinio'n effeithiol i gynorthwyo'r cyngor i gyflawni ei amcanion a'i swyddogaethau statudol ac mae'r cyngor yn gallu dangos ei fod yn sicrhau gwerth am arian.</p>
<p>Ystyriaethau i'r Panel Cwestiynau ar y themâu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cynllunio Corfforaethol a Chynllunio Gwasanaeth • Digidol a data. • Cynllunio Ariannol • Y Gweithlu • Caffael • Risg a Sicrwydd • Asedau
<p>Gofyniad Perfformiad Tri: Y graddau y mae gan y cyngor drefniadau llywodraethu effeithiol ar waith i sicrhau gofynion perfformiad un a dau.</p>
<p>Egwyddor Arweiniol: Mae trefniadau llywodraethu clir a chadarn, sy'n annog diwylliant agored a thryloyw sy'n croesawu prosesau craffu a herio adeiladol.</p>
<p>Ystyriaethau i'r Panel Cwestiynau ar y themâu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gwerthuso • Arweinyddiaeth • Diwylliant sefydliadol • Llywodraethu Ariannol • Y Gallu i Wella

Yn ogystal, mae cyfle i'r Cyngor adnabod meysydd lle byddai ystyriaeth gan y Panel yn cael ei groesawu. Ceir rhestr isod o'r meysydd y mae'r Cabinet eisoes wedi penderfynu y byddai o fudd i'r Panel fod yn edrych arnynt fel rhan o'r asesiad (Noder fod y Grŵp Llywodraethu a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi bod yn rhan o'r broses o adnabod y meysydd hyn). Er mwyn sicrhau ein bod yn cael y budd mwyaf o ymweliad y Panel a'u bod yn ychwanegu gwerth i'n gwaith awgrymir eu bod yn canolbwyntio yn bennaf ar y materion sydd wedi eu lliwio mewn melyn ar y rhestr:

- Capasiti/gallu i fod yn cyflawni ein blaenoriaethau i'r dyfodol – ydi adnoddau wedi eu halinio hefo'n blaenoriaethau?
- Arweinyddiaeth a llywodraethiant sefydliadol - pa mor effeithiol yw hyn yn wleidyddol a rheolaethol ac a yw'n cael ei gefnogi gan drefniadau llywodraethu a gwneud penderfyniadau cryf? A ydynt yn caniatáu i'r Cyngor ymateb i sialensiau gan newid a thrawsffurfio er mwyn ymateb i'r sialensiau?
- Oes gennym drefniadau addas yn eu lle i fesur sut yr ydym yn darparu gwasanaethau i gwsmeriaid/trigolion?
- Profi effeithiolrwydd ein cynlluniau neu brosiectau o fewn Cynllun y Cyngor presennol
- Cynnal asesiad o'r materion craidd o fewn gofynion y Ddeddf:
 - Gweithredu ei swyddogaethau'n effeithiol
 - Yn defnyddio ei adnoddau'n ddarbodus, effeithlon ac effeithiol; a
 - Trefniadau llywodraethu effeithiol ar waith i sicrhau'r uchod
- Edrych ar y graddau y mae diwylliant y Cyngor ac ein ffordd o weithio (Ffordd Gwynedd) wedi treiddio o fewn y sefydliad a'r gwahaniaeth y mae wedi ei wneud.
- I ba raddau yr ydym wedi ymgorffori gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn ein gwaith?

- Hunanasesiadau'r Cyngor a threfniadau er mwyn ymateb i'r materion sydd angen eu gwella.
- Edrych ar ein gwaith a chynlluniau ym meysydd cynllunio'r gweithlu, cynllunio olyniaeth a dilyniant rheolaethol gan awgrymu unrhyw welliannau

Ceir copi drafft o'r Ddogfen Gwmpas i'r Aseiad Perfformiad Panel Statudol yn **Atodiad 1**. (*Noder mae hon yw'r ddogfen a baratowyd ar gyfer yr aseiad yn Tachwedd 2024 felly bydd angen ei diweddarau ar ddiwedd 2025*).

Os bydd y Cabinet yn cytuno hefo'r amserlen a awgrymir o ran cynnal yr aseiad awgrymir ein bod yn ailymweld hefo'r meysydd uchod ar ddiwedd 2025 er mwyn sicrhau eu bod yn parhau i fod yn gyfredol.

Bydd yr aseiad yn gyfuniad o waith pen desg ynghyd â chyfweliadau a gwaith ar safle. Fel rhan o'r aseiad mae'n debyg y bydd y Panel yn awyddus i gwrdd ag ystod eang o aelodau, swyddogion a rhanddeiliaid megis yr Arweinydd, Holl Aelodau Cabinet, Prif Weithredwr, Cyfarwyddwyr, Penaethiaid, Grwpiau Ffocws amrywiol a swyddogion o sefydliadau partner.

Nodir nad oes disgwyliad i'r Cyngor baratoi unrhyw ddeunydd ychwanegol ar gyfer yr aseiad ond bydd y panel angen mynediad i nifer o ffynonellau gwybodaeth a dogfennau sydd eisoes yn bodoli megis yr Adroddiadau Perfformiad, Hunanasesiadau a'r Datganiad Llywodraethu blynyddol.

Yn ystod cyfnod yr aseiad bydd adborth dyddiol yn cael ei roi i'r Prif Weithredwr a'r Arweinydd ar gynnydd y gwaith.

Ar ddiwedd yr aseiad bydd cyflwyniad ar y prif ganfyddiadau a'r argymhellion yn cael ei gyflwyno. Yn ogystal, bydd adroddiad ysgrifenedig yn cael ei chyflwyno (lle bydd cyfle i'r Cyngor wirio ei gywirdeb ffeithiol) a'r Cyngor sy'n gyfrifol am gyhoeddi'r adroddiad terfynol.

Bydd angen i'r Cyngor hefyd baratoi ymateb i'r adroddiad a'r argymhellion fel y nodir yn y canllawiau statudol.

3.3 Y Panel ac amseriad yr adolygiad

Fel y soniwyd eisoes bu'n rhaid gohirio cynnal yr aseiad yn ystod mis Tachwedd 2024. Mae argaeledd y tîm o fewn Cymdeithas Llywodraeth Cymru (fydd yn cefnogi'r gwaith) yn eithaf cyfyngedig dros y misoedd nesaf o ganlyniad i ymrwymadau sydd ganddynt eisoes i gefnogi cynghorau eraill ar draws Cymru. O ganlyniad, awgrymir cynnal yr aseiad yn ystod yr ail wythnos ym Mawrth 2026 (wythnos yn cychwyn 9fed o Fawrth).

Byddwn wedi paratoi 4 hunanasesiad erbyn hynny ac fe ddylem fod mewn sefyllfa i allu cyflwyno'r adroddiad terfynol ynghyd ac ymateb y Cyngor i gyfarfod y Cyngor Llawn ym mis Gorffennaf 2026.

Mae'r panel yn debygol o gynnwys 4 person fydd yn cynnwys Cadeirydd annibynnol; cymar o'r sector cyhoeddus, preifat neu wirfoddol ehangach; uwch swyddog llywodraeth leol sy'n gwasanaethu ar hyn o bryd (lefel PW neu Gyfarwyddwr) ac uwch aelod etholedig (o'r tu allan i'r Cyngor).

Mae trafodaethau eisoes wedi'i gynnal hefo Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ynghylch aelodau arfaethedig ar gyfer y Panel gyda rhai aelodau posibl wedi'i hadnabod sydd hefo'r arbenigeddau a'r sgiliau fydd eu hangen. Bydd angen sicrhau bod yr unigolion ar gael ar y dyddiadau sydd gennym dan sylw a bod eu harbenigeddau yn parhau i fod yn berthnasol i'r meysydd y bydd yr asesiad yn edrych arno. Awgrymir felly ein bod yn aros hyd y byddwn wedi cadarnhau'r sgôp terfynol ar gyfer yr asesiad cyn cadarnhau aelodau'r Panel.

Rydym wedi derbyn sicrwydd gan y bydd aelodau o'r Panel ar ein cyfer ni yn medru'r Gymraeg (er mae'n debyg y bydd dipyn yn llai o aelodau posibl). Bydd y Swyddog Gwelliant/Cyswllt yn medru'r Gymraeg hefyd.

Bydd gwaith paratoi yn digwydd cyn cyfnod y Panel 'ar safle' hefo'r Cyngor er mwyn casglu'r holl dogfennau gofynnol a gwneud y trefniadau angenrheidiol. Mae'n debyg y bydd aelodau'r Panel yn awyddus i gynnal cyfweiliadau/sesiynau trafod gydag aelodau etholedig a swyddogion allweddol.

3.4 Camau nesaf

Wedi derbyn cymeradwyaeth y Cabinet i'r amserlen ddiwygiedig byddwn yn hysbysu Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru er mwyn gallu symud ymlaen hefo'r gwaith. Dros y misoedd nesaf byddwn yn cadarnhau'r sgôp terfynol ar gyfer yr asesiad ac ar aelodau'r Panel.

4. Sylwadau Swyddogion Statudol

4.1 Prif Swyddog Cyllid

Mae cynnal asesiad panel fel a ddisgrifir yn yr adroddiad yn ofyn statudol. Nid oes gennyf sylwadau i'w hychwanegu o safbwynt priodoldeb ariannol.

4.2 Swyddog Monitro

Mae'r asesiad Panel cyntaf ar gyfer Cyngor Gwynedd yn cynrychioli un brif elfennau y gyfundrefn berfformiad newydd a grëwyd yn Rhan 6 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Gallaf gadarnhau fod yr addasiadau i'r Cyfansoddiad a nodwyd yn yr adroddiad yn weithredol. Gyda'r oediad a fu ac ail drefnu amserlen mae'n briodol fod y Cabinet yn cael cyfle i adolygu y trefniadau ac yn benodol dyddiad yr asesiad Fe nodir yn yr adroddiad fod penderfyniadau ar gyfer trefnu y Panel eisoes wedi eu gwneud.

Rhestr Atodiadau:

Atodiad 1 - Dogfen Gwmpas i'r Asesiad Perfformiad Panel Statudol